

ПРАВО БИБЛИОТЕКЕ ДА ДИГИТАЛИЗУЈЕ ДЕЛО КОЈЕ СЕ НАЛАЗИ У ЊЕНОМ ФОНДУ С ЦИЉЕМ ДА ГА СТАВИ НА РАСПОЛАГАЊЕ ПУТЕМ ПОСЕБНИХ УРЕЂАЈА

Апстракт. Општепознато је да су дигитална технологија и настанак интернета дубоко утицали на многе делатности, па тако и на стваралаштво, а посебно на књижевност. Појава дигиталних књига знатно је променила како сектор издаваштва, тако и навике читалаца. Иако дигитална књига вероватно неће заменити књигу у папирном облику, одређене категорије књига и тржишта одликује то да је продаја дигиталних књига идентична продаји папирних, па чак и да је премашује, а одређене књиге су објављене искључиво у дигиталном облику. Исто тако, одређени читаоци, којих је све више, напуштају штампано штиво и okreћу се дигиталним читачима, док најмлађи међу њима никад нису ни стекли навiku да користе папирне књиге.

Ако се библиотеке не прилагоде овој еволуцији, постоји велика могућност да постану маргинализоване и да изгубе способност праћења културе, што је њихов задатак већ више векова. Успостављање законског оквира за модернизацију функционисања библиотека већ је неко време предмет интензивне расправе, како међу заинтересованим странама, тако и у правној доктрини. Средишње питање те расправе јесте да ли су библиотеке овлашћене и на темељу ког правног основа дигитализовати дела из свог фонда, односно позајмљивати дигиталне књиге. У раду се анализира судска пракса Суда правде Европске уније која се односи на право библиотеке да дигитализује дело које се налази у њеном фонду с циљем да га стави на располагање путем посебних уређаја.

Кључне речи: ауторско право и сродна права, изузеци и ограничења, дигитализација, коришћење с циљем истраживања или приватног изучавања дела или других предмета заштите, појам дела које није подложно условима куповине или условима лиценцирања.

* sspasojevic@jura.kg.ac.rs

1. Увод

Једна од одлика информатичког друштва је могућност настанка, снимања и дистрибуције дигиталног садржаја. Најједноставније речено, дигитализација је претварање аналогне грађе у дигитални облик. Поред текстуалне грађе, предмет дигитализације може бити сликовна грађа, аудио и видео материјал, као и 3D објекти. Основни мотив дигитализације је бољи и лакши приступ грађи и информацијама.

Електронске књиге имају предности у односу на штампане књиге. Наиме, због изостанка штампања, израда електронске књиге је јефтинија од штампане књиге, а такође се скраћује време од настанка дела до његовог појављивања у јавности. Осим тога, електронска књига је практично доступна сваком члану интернет заједнице и има неупоредиво веће могућности графичког уређења. Електронска књига има другачији формат, у одређеним ситуацијама прикладнији, и омогућује коришћење одређених функција, попут претраге речи и превода, што папирна књига нема.

Електронске књиге, међутим, имају и своје недостатке. Наиме, људи су још увек навикнути на штампану књигу, нарочито у мање развијеним срединама у којима постоји отпор према електронској књизи. За разлику од електронске, штампана књига сама по себи има одређену вредност.

У последње време све је више библиотека широм Европе које набављају књиге у дигиталном облику, или већ постојеће књиге из свог фонда дигитализују и корисницима нуде у електронском облику. На посебним читачима је потом могуће те књиге читати на компјутерским екранима. Библиотеке набављају електронске књиге између осталог и због тога што се редовни корисници библиотека често суочавају са једним проблемом. Наиме, књига коју желе позајмити тренутно није у библиотеци, а другог примерка нема. Ово је често озбиљан проблем за студенте, као и за особе које се баве научноистраживачким радом.

Дигитализација књига од стране библиотека је практично решење, али с једним проблемом: увек изнова се поставља питање заштите ауторских права књига у електронском издању. Наиме, библиотеке копирају ауторска дела, а да пре тога нису добиле сагласност аутора, нити су платиле надокнаду.

Европски законодавац је овај проблем покушао да реши тако што је у чл. 5, ст. 3(н) Директиве 2001/29 предвидео изузетак у корист јавног саопштавања дела на електронским местима за читање у јавним библиотекама, музејима и архивима (Dreier, 2015: 1905).

Различита тумачења ове одредбе од стране аутора и корисника довела су до спора између Техничког универзитета у Дармштату и немачке издавачке куће „Еуген Улмер“ који ће у наставку рада бити анализиран.

2. Кратки приказ пресуде донете у предмету Technische Universität Darmstadt/Eugen Ulmer KG

Технички универзитет у Дармштату управља јавном библиотеком. Он је у својим просторијама уредио места за електронско читање на којима је ставио на располагање дела из свог библиотечког фонда. Међу њима се нашао и уџбеник Винфрида Шулца „Einführung in die neuere Geschichte“ (Увод у савремену историју), који је објавила издавачка кућа „Еуген Улмер КГ“. Универзитет у Дармштату је дигитализовао ту књигу како би је понудио на местима за електронско читање. Места за читање нису омогућавала истовремено коришћење више примерака дела од оних расположивих у библиотечком фонду. Корисници места за читање могли су дело у целини или у деловима одштапати или снимити на USB прикључак, и у том облику га изнети из библиотеке.

Универзитет у Дармштату није прихватио понуду издавачке куће „Еуген Улмер“ да уџбенике у њеном издању купи и користи у облику електронских књига. Након што је издавачка кућа „Еуген Улмер“ поднела тужбу регионалном суду у Франкфурту, тај суд је у пресуди од 6. марта 2011. године закључио да су носилац права и установа морали претходно склопити споразум о дигиталном коришћењу дела како би се искључила примена чл. 52б немачког Закона о ауторском праву. Овај суд је истовремено одбио захтев издавача да се Универзитету забрани да дигитализује или наручи дигитализацију спорног уџбеника. Он је, међутим, прихватио захтев издавача да се корисницима библиотеке забрани да могу, на местима предвиђеним за електронско читање у библиотеци, штапати на папир то дело и/или га снимити на USB прикључак и изнети те репродукције из библиотеке.

Након што је Универзитет у Дармштату поднео немачком Савезном суду захтев за ревизију, овај суд је одлучио прекинути поступак и упутити Суду правде ЕУ следећа претходна питања:

1. Да ли је дело подложно условима куповине или лиценцирања у смислу чл. 5, ст. 3(н) Директиве 2001/29 када носилац права установама предвиђеним том одредбом нуди да по прикладним условима склопе уговоре о лиценци за коришћење тог дела?

2. Да ли чл. 5, ст. 3(н) Директиве 2001/29 омогућује државама чланицама да установама дају право да дигитализују дела из својих фондова, ако стављање тих дела на располагање јавности путем посебних уређаја то захтева?

3. Могу ли права која државе чланице предвиђају сходно чл. 5, ст. 3(н) Директиве 2001/29 ићи дотле да се корисницима уређаја омогуће да штампају на папир или сниме на USB прикључак дела која су им стављена на располагање путем тих уређаја?

3. Пресуда Суда правде ЕУ у предмету Technische Universität Darmstadt/Eugen Ulmer KG

Изузетке и ограничења из чл. 5, ст. 3(н) Директиве 2001/29 државе чланице могу предвидети националним законима. Управо је то учинио немачки законодавац у чл. 52(б) Закона о ауторском и сродним правима.¹ Међутим, гранично правило чл. 52(б) немачког Закона о ауторском праву и сродним правима је већ дуже време било предмет дискусије између библиотека и издавача (Strobel, 2015: 1).

Дословни текст чл. 52(б) немачког Закона о ауторском праву отворио је, дакле, три важна питања која је немачки Савезни суд као претходна питања поставио Суду правде ЕУ, и која се односе се на тумачење чл. 5, ст. 3(н) Директиве 2001/29. Овај пропис одређује да „државе чланице могу предвидети изузетке или ограничења права наведених у чл. 2 и 3 у следећим случајевима: {...}

(н) коришћење саопштавањем или стављањем на располагање, с циљем истраживања или приватног изучавања, појединим припадницима јавности путем посебних уређаја у просторијама установа из чл. 2(ц), дела или других предмета заштите који се налазе у њиховим збиркама, а које нису подложне условима продаје или условима лиценцирања {...}“.

Својим првим питањем немачки суд је заправо желео да сазна да ли је дело подложно „условима продаје или условима лиценцирања“ у смислу чл. 5, ст.3(н) Директиве 2001/29 када носилац права установи предвиђеној

1 «Допуштено је стављање на располагање објављених дела из јавних библиотечких фондова, музеја или архива које не тежи посредно или непосредно комерцијалном циљу и које је предвиђено искључиво у просторијама предметне установе, на местима за електронско читање која су за то посебно предвиђена, с циљем истраживања и приватног изучавања, ако то није противно некој уговорној одредби. Број примерака дела доступних на местима за електронско читање не сме начелно бити већи од онога који садржи фонд установе».

том одредбом попут јавне библиотеке понуди да под повољним условима склопи уговор о лиценци или коришћењу тог дела. Пре него што је дао одговор на ово питање, Суд у Луксембургу је упоређивао различите језичке верзије Директиве 2001/29, посебно енглеску, немачку, шпанску и француску верзију Директиве, које користе термине ‘terms’, ‘conditions’, ‘Regelung’ и ‘condiciones’. Поред тога, Суд се позвао на уводне изјаве 45 и 51 Директиве 2001/29, као и на чињеницу да је сврха ограничења из чл. 5, ст. 3(н) Директиве 2001/29 промицање јавног интереса повезаног са подстицањем истраживања и приватног изучавања ширењем знања, што је, између осталог, основна сврха јавних библиотека. Имајући све то у виду, Суд је дао одговор на прво питање који иде у прилог библиотекама. Наиме, Суд је закључио да се изузеци и ограничења из чл. 5, ст. 3 Директиве 2001/29 односе на стварне уговорне односе, као и на склапање и спровођење стварних уговора, а не на једноставне понуде за склапање уговора или лиценце.²

Као што је раније у тексту истакнуто, дигитализација је претварање дела из аналогног у дигитални облик. Као таква, дигитализација представља радњу репродуковања дела. Са друге стране, познато је да аутори, односно носиоци права имају искључиво право репродуковања, као и право саопштавања дела јавности.³ Отуда је у спору између Универзитетске библиотеке у Дармштату и издавачке куће „Еуген Улмер“ било спорно и то да ли државе чланице позивајући се на чл. 5, ст. 3(н) Директиве 2001/29 могу дати право јавним библиотекама да дигитализују дела из свог фонда, и ако могу под којим условима. Наиме, изузеци и ограничења из чл. 5, ст. 3(н) односе се на права предвиђена у чл. 2 и 3 Директиве 2001/29, дакле, и на искључиво право репродуковања и саопштавања дела јавности.

У смислу раније праксе Суда правде ЕУ, за постојање радње саопштавања дела јавности довољно је да се дело стави на располагање јавности тако да му особе од којих се она састоји могу приступити. Без значаја је, притом, да ли су те особе ову могућност користиле или не.⁴ У том смислу, јавне библиотеке које омогућавају приступ делима из своје збирке одређеној јавности, односно појединцима који користе посебне уређаје постављене у њеним просторијама са циљем истраживања или приватног изучавања, чине радњу саопштавања дела јавности. Међутим, за радњу саопштавања дела јавности јавне библиотеке не морају да траже сагласност аутора, имајући у виду ограничења и изузетке из чл. 5, ст. 3(н) Директиве

2 Видети пресуду Суда правде ЕУ у предмету С 117/13, тачке 26, 27 и 30.

3 Видети чл. 2 и 3 Директиве 2001/29.

4 Видети пресуду „Svensson“ Суда правде ЕУ у предмету С-466/12.

2001/29. Ипак, право јавних библиотека на саопштавање јавности дела из свог фонда, у границама услова предвиђених наведеним прописом, изгубило би смисао и корисни учинак ако јавне библиотеке не би имале право да дигитализују дела из свог фонда. Отуда је Суд у Луксембургу заузео став да „држава чланица може дати право јавним библиотекама да дигитализују дела из свог фонда, ако је радња репродуковања неопходна ради стављања на располагање тих дела корисницима путем посебних уређаја у просторијама тих установа“.⁵ То се, примера ради, може односити на дела која користи велики број истраживача и чији примерци би се услед употребе могли похабати. Међутим, дигитализована дела која су јавне библиотеке ставиле на располагање путем посебних уређаја корисници не могу да штампају или снимају на USB прикључак.

Дигитализација дела која су у поседу јавних библиотека била је предмет несугласица и у оквиру пројекта Google Book Search. Пресуда Суда правде ЕУ у предмету Darmstadt/Ulmer-Verlag дала је одговоре на нека спорна питања у вези са дигитализацијом дела и допринела правној сигурности. Ипак, пресуда је показала да се изузеци и ограничења ауторских права и даље уско тумаче, и да се технолошки напредак не узима у обзир у довољној мери. Постоји, дакле, и даље потреба за реформом ових питања (Kieselstein, 2015: 9). Наиме, постоје предлози за увођење општег научног и образовног ограничења или јачање постојећих граница као таквих (Wandtke/Konig, 2014: 921). Библиотекама је потребна сигурност, сазнање шта оне смеју да ураде, а шта је забрањено. Отуда ће у наставку рада бити анализирана још једна пресуда Суда правде ЕУ која за предмет има питање дигитализације дела од стране јавних библиотека.⁶

4. Кратки приказ пресуде донете у предмету Vereinigung Openbare Bibliotheken/Stichting Leenrecht

Удружење јавних библиотека у Холандији (у даљем тексту:VOB)⁷ заступа интересе свих јавних библиотека. Библиотеке позајмљују књиге у папирном облику, а организацији за колективно остваривање права на име противчинидбе исплаћују паушални износ. Организација расподељује носиоцима права наплаћене накнаде на основу уредбе о расподели посредством тела заједничког управљања, попут Stichting LIRA-e,⁸ који је задужен за управљање правима везаним за књижевна, драмска и драмско

5 Видети тачку 49 пресуде Суда правде ЕУ у предмету C - 117/13.

6 Пресуда Суда правде ЕУ у предмету C - 174/15.

7 [http:// www.debibliotheken.nl](http://www.debibliotheken.nl).

8 <http://www.lira.nl>.

музичка дела, и Stichting Pictorighta, који је задужен за управљање правима везаним за визуелна дела попут оних која су створили вајари, фотографи, илустратори, дизајнери и архитекте.

У складу с холандским законодавством износ накнаде на име позајмљивања утврђује Stichting Onderhandeligen Leenvergoedingen (у даљем тексту: StOL), организација коју је у ту сврху одредио министар правде.

Док се унутар StOL-а од 2004. године расправљало о питању да ли је дигитално позајмљивање електронске књиге обухваћено изузетком из чл. 15ц холандског Закона о ауторском праву, управни одбор StOL-а је током састанка 24. марта 2010. године одлучио да на то питање одговори негативно.

Поред тога, на захтев холандског Министарства образовања, културе и науке, Институт за информатичко право Универзитета у Амстердаму и саветодавно трговачко друштво саставили су извештај којим је закључено да дигитално позајмљивање електронских књига од стране библиотека није обухваћено наведеним изузетком.

На основу тог извештаја, холандска влада саставила је предлог Закона о библиотекама који за дигитално позајмљивање електронских књига на даљину прописује стварање националне дигиталне библиотеке. Тај предлог почива на претпоставци да дигитално позајмљивање електронских књига није обухваћено тим истим изузетком.

У моменту настанка спора, јавне библиотеке су стављале електронске књиге на располагање на интернету на основу споразума о лиценци са носиоцима права.

VOB је оспорио тај предлог закона те је сходно томе суду који је упутио захтев поднео тужбу за утврђење да тренутни закон о ауторским правима у основи већ обухвата дигитално позајмљивање.

У тим околностима суд у Хагу је одлучио да прекине поступак и да Суду правде ЕУ упути следећа претходна питања:

„1. Треба ли чл. 1, ст. 2, чл. 2, ст.1(б) и чл. 6, ст. 1 Директиве 2006/115 тумачити на начин да у појам «позајмљивање» обухвата и стављање на располагање за употребу романа, збирки прича, биографија, путописа, књига за децу и омладину који су заштићени ауторским правима, без остваривања посредне или непосредне имовинске или комерцијалне користи, када се спроводи посредовањем организација које су доступне јавности,

– које се обавља стављањем умноженог примерка у дигиталном облику (примерак А) на послугу организације и омогућавањем кориснику да тај умножени примерак преузимањем копира на свој рачунар (примерак Б),

– при чему умножени примерак који је корисник израдио током преузимања (примерак Б) након истека ограниченог периода више није употребљив и

– остали корисници током тог раздобља не могу преузети умножени примерак (примерак А) на свој рачунар?

2. Ако је одговор на прво питање потврдан: противи ли се чл. 6 Директиве 2006/115 и/или друга одредба права Уније томе да државе чланице примену ограничења права садржаног у чл. 6 Директиве 2006/115 условљавају тиме да је носилац права умножени примерак дела, који је организација ставила на располагање (примерак А), ставио на тржиште првом продајом или другим преносом власништва тог умноженог примерка у Унији или да је до тога дошло уз његов пристанак у смислу чл. 4, ст. 2 Директиве 2001/29?

3. Ако је одговор на друго питање негативан: поставља ли чл. 6 Директиве 2006/115 друге услове у погледу порекла умноженог примерка који је организација ставила на располагање (примерак А), као на пример услов да је тај умножени примерак стечен на законит начин?

4. Ако је одговор на друго питање потврдан: треба ли чл. 4, ст. 2 Директиве 2001/29 тумачити на начин да под првом продајом или другим преносом власништва предмета у смислу ове одредбе треба такође разумети и временски неограничено стављање на располагање за преузимање на даљину дигиталног умноженог примерка романа, збирки прича, биографија, путописа, књига за децу и омладину који су заштићени ауторским правом?"

5. Пресуда суда правде ЕУ у предмету Vereinigung Openbare Bibliotheken/Stichting Leenrecht

Пресуда Суда правде ЕУ у напред анализираном спору донета је у корист јавних библиотека и њених корисника. Наиме, Суд је одлучио да појам „позајмљивање у смислу Директиве 2006/115 обухвата и позајмљивање умноженог примерка књиге у дигиталном облику, када се то позајмљивање обавља стављањем умноженог примерка на располагање и омогућавањем кориснику да умножени примерак преузимањем копира на свој рачунар, при чему се током периода позајмљивања може преузети само један

умножени примерак, а након истека тог периода, корисник не може више употребити умножени примерак који је преузео“.

Оваква пресуда Суда правде ЕУ оправдана је и очекивана из више разлога. Наиме, ауторско право спада у „динамична права“, премда је под снажним утицајем развоја технологије. Ипак, технолошки напредак је толико брз да често прстиже усвајање одговарајућих правних правила. Анахронизам правних правила у односу на стварност често за последицу има несигурност, правне празнине и проблеме приликом тумачења нејасних одредби. Пример за то је Директива 2006/115 која представља кодификацију Директиве 92/100. Законодавац Уније у Директиви 92/100 није појмом позајмљивања обухватио дигиталне књиге из разлога што је технологија за комерцијално искоришћавање дигиталних књига у то време била тек у повоју. Строгим тумачењем важеће Директиве 2006/115 закључује се да се дигитално позајмљивање односи на фонограме, видеограме и рачунарске програме, а не и на дигиталне књиге. Ипак, и одредбе о изнајмљивању фонограма и видеограма су застареле, јер је њихово изнајмљивање практично нестало и замењено могућношћу стављања на располагање на интернету.

Библиотеке су одувек позајмљивале књиге без потребе за тражењем овлашћења. Неке од њих нису чак морале да купе свој примерак, с обзиром на то да су примале обавезне примерке. То се објашњава чињеницом да се књига не сматра обичном робом и да су одувек биле значајне за очување и приступ култури и научним сазнањима. У данашњем дигиталном добу, библиотекама се мора омогућити да наставе исту улогу очувања и ширења културе коју су имале у време док су књиге постојале само у папирном облику. Поједине библиотеке, посебно јавне, немају увек финансијска средства за набавку дигиталних књига са правом позајмљивања по високим ценама које захтевају издавачи. Са друге стране, постоји опасност да издавачи одбију да склопе споразум са библиотекама који би библиотекама омогућио дигитално позајмљивање. Издавачи ово чине страхујући да би такво позајмљивање штетило њиховим интересима на начин да смањује продају.

Суду Луксембургу се очигледно руководио свим напред изнетим разлозима када је појам „позајмљивања“ у смислу Директиве 2006/115 тумачио у корист библиотека. Свако друго тумачење значило би да су библиотеке у опасности да у дигиталном окружењу не могу да наставе да обављају своју улогу која им је била својствена у доба папирних књига.

6. Законска решења у домаћем праву и усклађеност са правом ЕУ

Нове технологије, пре свега интернет и друштвене мреже, утицале су да се у свету, између осталог, креира тренд дигиталних библиотека. Наиме, једини начин да библиотеке осигурају будућност јесте да се прилагоде новим технологијама.

Српски Закон о ауторском и сродним правима садржи неколико одредби које су посредно или непосредно повезане са питањем дигитализације библиотечке грађе. Тако Закон у чл. 40 прописује да „аутор има право на одговарајућу накнаду у случају давања на послугу оригинала или умножених примерака ауторских дела, од стране јавних библиотека, односно других институција којима је то делатност“. Са друге стране, у оквиру ограничења ауторског права, Закон у чл. 45 прописује да је „дозвољено без дозволе аутора и без плаћања ауторске надокнаде умножавање дела од стране јавних библиотека, образовних установа, музеја и архива, само за сопствене архивске потребе, ако се дело умножава из сопственог примерка и ако таквим умножавањем ове институције немају намеру да остваре непосредну или посредну имовинску корист“. У Закону се, дакле, експлицитно не наводи како се остварује ограничење од једног примерка у случају да се библиотека грађа или грађа било које друге установе дигитализује. Ово питање је подложно интерпретацијама. Закон, такође, експлицитно не наводи да ли давање на послугу обухвата и позајмљивање умноженог примерка књиге у дигиталном облику.

Без обзира како и када ће Србија ући у процес дигитализације, креирање дигиталне библиотеке и очување и заштита дигиталне грађе свима нама је заједнички циљ. Наиме, дигитализација је динамичан процес који захтева стално праћење и усклађивање са новим технологијама. У том смислу су драгоцене искуства земаља чланица ЕУ, пре свега пракса Суда правде ЕУ и националних судова земаља чланица.

7. Закључак

Пресуда Суда правде ЕУ у предмету *Darmstadt/Ulmer* делимично је донета у корист библиотеке. Наиме, према пресуди Суда библиотеке смеју да дигитализују дела која поседују и у случају када им издавач понуди властито дигитално издање. Суд се притом позвао на чл. 5, ст. 3(н) Директиве 2001/29. Са друге стране, библиотека у Дармштату се на почетку спора позвала на чл. 52(б) немачког Закона о ауторском праву који одређује ограничења ауторског права у корист библиотеке, музеја и архива. Према наведеној одредби, библиотеке смеју издати ауторска дела да учине јавно доступним, под условом да немају ни директне ни индиректне

комерцијалне интересе и да су учињена доступним на местима унутар библиотеке на којима ће се користити за истраживање и учење, односно за властите потребе корисника. У својој пресуди Суд у Луксембургу је истакао да је кључни задатак библиотека омогућавање приступа информацијама у сврху студирања и образовања. Дигитализација дела из властитог фонда један је од начина омогућавања тог приступа. С друге стране, библиотеке својим корисницима не смеју дозволити да дигитализовану грађу штампају или копирају на властити USB, осим када је то договорено са издавачем и када издавач за то прими надокнаду. Ипак, према пресуди суда право корисника да дигитализовану грађу штампа или сними на властити USB није обухваћено одредбом о изузетку од ауторског права које се односи на библиотеке, архиве и музеје, него одредбом која дозвољава умножавање за властиту употребу. Националним законодавствима је остављено да дефинишу услове под којима издавачима треба осигурати новчану компензацију. Према анализираној пресуди у државама чланицама ЕУ библиотеке смеју дигитализовати дела која поседују и то не само она на којима су ауторска права истекла, него и она која им издавач може понудити у дигиталном облику. На тај начин је проширена првобитна идеја да је циљ дигитализације очување и давање на коришћење јавности ретке и старе грађе. И у једном и у другом анализираном случају суд се изјаснио да дигитализацију нужно не сматра репродукцијом. Обе пресуде су ограничене на установе које поседују грађу, а притом не остварују профит. Ипак, ове пресуде у будућности могу бити смернице за проблематику везану за дигитализацију.

Литература

Dreier, T. (2015), Elektronische Leseplätze in Bibliotheken, Ein Urteil zum Nachteil von Autoren und Verlagen, *Neue Juristische Wochenschrift*, 1905–1909.

Kieselstein, J. (2015), Der elektronische Leseplatz und die bibliothekarische Praxis, *Der Grüne Bote, Zeitschrift für Lauterkeitsrecht und Geistiges Eigentum*, 1, 6–10.

Strobel, B. (2015), Elektronische Leseplätze in Bibliotheken nach dem des EuGH - Anm. zu EuGH, Urt. v. 11.9. 2014 - C - 117/13 - Technische Universität Darmstadt/ Eugen Ulmer KG, *Der Grüne Bote, Zeitschrift für Lauterkeitsrecht und Geistiges Eigentum*, 1, 1–6.

Wandtkе, A.A./Konig, R. (2014), Reform der urheberrechtlichen Schrankbestimmungen zugunsten von Bildung und Wissenschaft, *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, 921–930.

Doc. Sonja Lučić, LL.D.

Assistant Professor,

Faculty of Law, University of Kragujevac

**THE RIGHT OF A LIBRARY TO DIGITISE A WORK FROM ITS COLLECTION
IN ORDER TO MAKE IT AVAILABLE VIA DEDICATED TERMINALS**

Summary

It is a commonplace to say that digital technology and the advent of the Internet have had a profound effect on many areas of human activity, including creative work and particularly literature. The introduction of electronic books has significantly altered both the publishing sector and readers' habits, and this is just the beginning. While electronic books may never replace printed books, the fact remains that, for certain categories of book and on certain markets, the volume of electronic book sales equals or surpasses the volume of printed book sales, whereas some works are published only in digital format. Hence, a growing number of readers are leaving printed books aside and turning to electronic reading devices. Young readers may never have accustomed themselves to printed books.

If libraries are unable to adapt to this trend, they risk marginalisation and may no longer be able to fulfill the task of cultural dissemination which they have performed for thousands of years. The institution of a regulatory framework to accommodate the modernisation of the way in which libraries operate has been a subject of intense debate for some time, both among the interested stakeholders and in legal theory. The question at the heart of this debate is whether and (if so) on what legal grounds libraries may be authorised to lend electronic books. The author analyzes the recent case law of the European Court of Justice, which refers to the right of the library to digitise a work which is contained in its collection in order to make it available via dedicated terminals.

Keywords: *e-books, digitization, library services, regulatory framework, case law, Court of Justice.*